

Мергембаева А. Уркумбаева Г.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДА САНАРИП ЭКОНОМИКАСЫНЫН ӨНҮГҮҮСҮ

Аннотация: Бул макалада санарип экономикасынын негизги түшүнүгүн жана маанисин аныктоо, Кыргызстанда санариптештирүү процессинин өнүгүү абалы жана анын экономикалык аспектилери, көйгөйлөрү жана келечек мүмкүнчүлүктөрү каралат. Өлкөнүн санариптик экономикага өтүү жолундагы негизги маселелер, санариптик инфраструктуранын өнүгүү деңгээли, мамлекеттик саясаттын ролу жана санариптик технологиялардын экономикалык өсүшкө тийгизген таасири талданып.

Ошондой эле санариптик трансформацияны ишке ашырууда кездешкен негизги экономикалык тоскоолдуктар жана аларды чечүү жолдору, Кыргызстандагы санариптик инфраструктуранын азыркы абалын талдоо, өнүгүүгө тоскоол болгон негизги факторлорду аныктоо, санарип экономикасын өнүктүрүү үчүн сунуштарды иштеп чыгуу каралат. Өлкөдө электрондук өкмөт, онлайн банкинг, санариптик соода жана финтех кызматтары өнүгүп келе жатат. Бирок бул тармакта инфраструктура, мыйзамдык база жана кадр маселелери дагы эле актуалдуу бойдон калууда. Бул макалада ушул маселелер талданып, аларды чечүү жолдору каралат.

Негизги сөздөр: санариптештирүү, санарип экономикасы, инновация, маалымат технологиялары, модернизация, глобалдашуу, “Түндүк” системасы, eGov, онлайн салык төлөмдөрү, IT-кадр, финтех стартап.

Мергембаева А. Уркумбаева Г.

РАЗВИТИЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

Аннотация: В данной статье рассматриваются основные понятия и значение цифровой экономики, а также анализируется состояние развития процессов цифровизации в Кыргызстане и их экономические аспекты. Исследуются основные проблемы и перспективные возможности развития цифровой экономики. Рассматриваются ключевые вопросы перехода страны к цифровой экономике, уровень развития цифровой инфраструктуры, роль государственной политики и влияние цифровых технологий на экономический рост.

Кроме того, анализируются основные экономические барьеры, возникающие при реализации цифровой трансформации, и пути их решения. Проводится анализ современного состояния цифровой инфраструктуры Кыргызстана, определяются основные факторы, препятствующие ее развитию, а также разрабатываются предложения по развитию цифровой экономики.

В настоящее время в стране активно развиваются электронное правительство, онлайн-банкинг, цифровая торговля и финтех-услуги. Однако в данной сфере все еще остаются актуальными проблемы, связанные с недостаточным уровнем инфраструктуры, несовершенством нормативно-правовой базы и нехваткой квалифицированных кадров. В статье анализируются данные проблемы и предлагаются возможные пути их решения.

Ключевые слова: цифровизация, цифровая экономика, инновации, информационные технологии, модернизация, глобализация, система «Түндүк», электронное правительство (eGov), онлайн-уплата налогов, IT-кадры, финтех-стартап.

DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY IN THE KYRGYZ REPUBLIC

Annotation : This article examines the main concepts and significance of the digital economy, as well as analyzes the current state of digitalization processes in Kyrgyzstan and their economic aspects. The study also explores the key challenges and future opportunities for the development of the digital economy. It considers the main issues related to the country's transition to a digital economy, the level of development of digital infrastructure, the role of government policy, and the impact of digital technologies on economic growth.

In addition, the article analyzes the main economic barriers encountered in the implementation of digital transformation and possible ways to overcome them. The current state of digital infrastructure in Kyrgyzstan is evaluated, the key factors hindering its development are identified, and recommendations for the development of the digital economy are proposed.

Currently, electronic government services, online banking, digital trade, and fintech services are gradually developing in the country. However, issues such as insufficient infrastructure, an underdeveloped legal framework, and a shortage of qualified specialists remain relevant in this field. The article analyzes these problems and suggests possible solutions.

Keywords: digitalization, digital economy, innovation, information technologies, modernization, globalization, “Tunduk” system, e-government (eGov), online tax payments, IT specialists, fintech startup.

Киришүү

Санарип экономикасы – бул маалымат технологиялары, интернет, электрондук соода, санариптик төлөм системалары жана онлайн кызмат көрсөтүүлөрдүн негизинде өнүккөн жаңы экономикалык модель.

Азыркы глобалдашуу шартында маалыматтык технологиялар жана санариптик чечимдер дүйнөлүк экономиканын өнүгүшүнүн маанилүү факторлорунун бири болуп калды. Санариптик технологиялар өндүрүштү, кызмат көрсөтүүнү жана мамлекеттик башкарууну модернизациялоого чоң мүмкүнчүлүктөрдү түзөт.

Кыргызстан да бул процесстен четте калбай акыркы жылдары санариптик трансформацияны ишке ашырууга багытталган бир катар реформаларды жүргүзүп келет. Мамлекеттик кызматтарды электрондук форматка өткөрүү, электрондук сооданы өнүктүрүү, мобилдик төлөмдөрдү кеңейтүү жана билим берүү системасында санариптик технологияларды колдонуу сыяктуу иш-чаралар жүргүзүлүүдө.

Кыргызстанда санариптештирүүнүн өнүгүү абалы

Акыркы жылдары Кыргызстанда санариптик өнүгүүнү камсыз кылуу үчүн мамлекеттик программалар ишке ашырылууда. Санариптик трансформация мамлекеттик башкаруунун натыйжалуулугун жогорулатууга жана экономикалык өсүштү камсыз кылууга багытталган.

Бүгүнкү күндө өлкөдө электрондук өкмөт системасы, онлайн кызмат көрсөтүүлөр, электрондук төлөм системалары жана мобилдик банкинг активдүү өнүгүп жатат. Бул процесстер жарандардын мамлекеттик кызматтарды алуу мүмкүнчүлүгүн жеңилдетип, убакытты үнөмдөөгө жардам берет. Мындан тышкары, бизнес секторунда да санариптик технологиялар кеңири колдонулууда. Компаниялар өз ишин автоматташтыруу, электрондук соода жүргүзүү жана кардарлар менен онлайн байланыш түзүү аркылуу атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатууда.

Мамлекеттик деңгээлде “Санарип Кыргызстан 2019–2023” программасы ишке ашырылган. Электрондук кызмат көрсөтүүлөр (“Түндүк” системасы, eGov, онлайн салык төлөмдөрү) иштеп жатат. Электрондук соода жана мобилдик банкинг кеңейүүдө (MBank, Optima 24, Elsom ж.б.). Бирок интернеттин сапаты, аймактардагы байланыштын жетишсиздиги жана IT-кадрлардын аздыгы чоң көйгөй бойдон калууда.

Информационные технологии

Санариптештирүүнүн экономикалык артыкчылыктары

Санариптик технологиялар экономиканын натыйжалуулугун жогорулатууга чоң салым кошот.

Биринчиден, бизнес процесстерди автоматташтыруу өндүрүштүк чыгымдарды азайтып, иштин ылдамдыгын жогорулатат.

Экинчиден, санариптик экономика жаңы жумуш орундарын түзөт. Айрыкча маалыматтык технологиялар тармагында жаңы адистиктер пайда болууда. Бул жаш адистер үчүн жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ачат.

Үчүнчүдөн санариптештирүү инвестицияларды тартууга жардам берет. Инновациялык инфраструктуранын өнүгүшү чет өлкөлүк инвесторлор үчүн жагымдуу шарттарды түзөт жана электрондук кызматтар бюрократиялык тоскоолдуктарды азайтып, ишкердик чөйрөнү жакшыртат.

Санариптештирүүдөгү негизги экономикалык көйгөйлөр

Кыргызстанда санариптик трансформацияны ишке ашырууда бир катар көйгөйлөр бар.

- Санарип инфраструктуранын тең салмактуу эмес өнүгүшү (шаар – айыл айырмасы); Айрым аймактарда интернет байланышынын сапаты

төмөн болуп, бул электрондук кызматтарды толук пайдаланууга тоскоолдук жаратат

- Маалымат коопсуздугунун жетишсиздиги;
- Калктын санарип сабаттуулугунун төмөндүгү;
- Мыйзамдык жана салыктык базанын жетишсиздиги.
- Инвестициянын жетишсиздиги. Санариптик долбоорлорду ишке ашыруу үчүн ири финансылык ресурстар талап кылынат.
- IT адистеринин жетишсиздиги. Билим берүү системасында заманбап санариптик компетенцияларды өнүктүрүү зарыл.

Санариптик экономиканы өнүктүрүү жолдору

Кыргызстанда санариптик экономиканы өнүктүрүү үчүн бир катар чараларды ишке ашыруу зарыл

- IT билим берүүнү өнүктүрүү жана жаш адистерди колдоо;
 - Электрондук сооданы жана финтех стартаптарды стимулдаштыруу;
 - Мамлекеттик кызматтарды толук санариптештирүү;
 - Эл аралык IT-компаниялар менен кызматташтыкты кеңейтүү;
- санариптик инфраструктураны кеңейтүү жана интернетти жеткиликтүүлүктү жакшыртуу керек;

Жыйынтык

Жыйынтыктап айтканда, санариптештирүү Кыргызстан экономикасынын өнүгүүсүндө маанилүү роль ойнойт. Ал экономиканын натыйжалуулугун жогорулатып, жаңы технологияларды киргизүүгө жана инновацияларды өнүктүрүүгө шарт түзөт. Ошол эле учурда санариптик трансформацияны ийгиликтүү ишке ашыруу үчүн инфраструктуралык, финансылык жана кадрдык маселелерди чечүү зарыл. Мамлекеттик саясатты туура жүргүзүү жана инновацияларды колдоо аркылуу Кыргызстан санариптик экономиканын мүмкүнчүлүктөрүн толук пайдалана алат.

Санарип экономикасы — Кыргызстан үчүн жаңы экономикалык мүмкүнчүлүктөрдүн ачкычы. Ал өндүрүштү оптималдаштырууга, ишкердикти өнүктүрүүгө жана мамлекеттик кызмат көрсөтүүнүн сапатын жакшыртууга өбөлгө түзөт. Бирок бул үчүн инфраструктураны жакшыртуу, кадрларды даярдоо жана мыйзамдык негизди бекемдөө зарыл. Эгер бул багыттагы иштер системалуу жүргүзүлсө, Кыргызстан Борбор Азиядагы санариптик борборлордун бирине айланышы толук мүмкүн.

Колдонулган адабияттар

1. Кыргыз Республикасынын санариптик өнүгүү программалары.
2. Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтары.
- 3.Эркин-Тоо КРнын мамлекеттик расмий гезити №103 (3760) 30.12.2025-ж. «Санариптик кыз-

Информационные технологии

маттар-жарандарга ыңгайлуулукту шарттайт” КРнын Президентинин Иш башкармасына караштуу “Кызмат” мамлекеттик мекемесинин директору Жапаров А.

4. Эркин-Тоо КРнын мамлекеттик расмий гезити №31 (3687) 25.04.2025-ж.

“Санарип сом улуттук валютанын бир түрү болмокчу” КР Улуттук банкынын Санарип сом долбоордук тобунун жетекчиси Бакесариева А.

5. Эркин-Тоо КРнын мамлекеттик расмий гезити №24 (3680) 1.04.2025-ж.

“Санариптештирүү саясаты жаңы сапаттарга көтөрүлүүдө” КР Президентинин иш башкаруучусу Туманбаев К.